

Uchwała Nr 11/2026
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 19 lutego 2026 r.

dotycząca opinii w sprawie Planu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju na 2026 rok

Po rozpatrzeniu, na wniosek Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 stycznia 2026 r. (pismo DIR-WNO.918.2.2026.AWD), projektu *Plan Narodowego Centrum Badań i Rozwoju na 2026 rok* (dalej Plan lub Plan działalności NCBR na 2026 rok) stosownie do art. 329 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2024 poz. 1571, z późn. zm.), Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dalej Rada), formułując uwagi o charakterze merytorycznym, finansowym i systemowym, oraz ponownie zauważa, że uwagi i postulaty zgłaszane przez RGNiSW w poprzednich latach w istotnej części nie zostały w Planie uwzględnione.

Rada Główna przedstawia stanowisko odnośnie do głównych elementów planu w aspekcie podstawowych jego funkcji w zakresie zarządzania instytucją oraz możliwości realizacji zadań nałożonych na Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR).

1. Konstrukcja dokumentu

Plan działalności NCBR na 2026 rok, zgodnie z deklaracją, został przygotowany na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz uwzględnia jedynie informacje o umowach o dofinansowanie zawartych na dzień 30.09.2025 r. Rada przyjmuje to ograniczenie do wiadomości, jednocześnie wskazując, że IV kwartał ma istotne znaczenie dla kontraktacji, aneksów, przesunięć i ryzyk certyfikacyjnych, a zatem brak ujęcia skutków umów zawieranych po tej dacie osłabia funkcję zarządczą dokumentu i powinien być kompensowany przynajmniej syntetycznym aneksem aktualizacyjnym (wersja „po IV kwartale”).

Rada sygnalizuje również problem rzetelności redakcyjnej i kontroli wersji: w dokumencie występują niespójności i ślady przenoszenia treści pomiędzy latami (w tym elementy opisowe wskazujące na odnoszenie się do 2025, a nie 2026 roku, co, przy charakterze Planu jako dokumentu zarządczego i rozliczeniowego, wymaga korekty i ujednolicenia).

2. Programy i konkursy

Plan prezentuje rozbudowany portfel działań oraz harmonogramy konkursów w ramach programów europejskich i krajowych, co do zasady, należy ocenić pozytywnie, zwłaszcza przy skali obsługi programów FENG, KPO i FERS.

Jednocześnie Rada podtrzymuje kluczową uwagę z lat ubiegłych: cele i priorytety są często opisywane poprawnie, ale brakuje wskazania „jakimi narzędziami” (w rozumieniu logiki interwencji, mechanizmów wdrożeniowych i mierników) NCBR zamierza te cele realizować, oraz w jaki sposób będzie redukowane ryzyko projektów spełniających formalne wymagania, ale niegenerujących realnych wyników wdrożeniowych. W szczególności dotyczy to nowych programów strategicznych, w których, mimo przedstawienia intencji i obszarów, konieczne jest jednoznaczne wykazanie: (i) odbiorców końcowych, (ii) ścieżki wdrożenia, (iii) warunków sukcesu i kryteriów zatrzymywania/kończenia projektów.

Rada zwraca też uwagę na ryzyko utrzymywania instrumentów, które w praktyce nie przekładają się na portfel projektów:

- w przedsięwzięciu NEON wykazano przyznane dofinansowanie 0 oraz brak projektów, przy jednoczesnym braku planu nowych konkursów w 2026 r., co wymaga jednoznacznej decyzji zarządczej (reaktywacja na nowych zasadach albo zamknięcie instrumentu). W odniesieniu do instrumentów kapitałowych Rada wskazuje dodatkowo na przypadki braku efektu konkursowego (np. brak rekomendacji projektów po przeprowadzonych naborach), co wymaga jasnego uzasadnienia oraz przedstawienia korekty narzędzia albo decyzji o jego zakończeniu.
- w obszarze cyberbezpieczeństwa Plan wskazuje brak kolejnych konkursów w 2026 r. m.in. w programie CYBERSECIDENT (monitoring, okres trwałości), co w kontekście rosnących zagrożeń i deklarowanych priorytetów wymaga szerszego uzasadnienia (czy jest to decyzja o wygaszeniu, czy o zastąpieniu instrumentu innym narzędziem o większej sile oddziaływania (preferowane rozwiązanie)).

Rada pozytywnie odnotowuje elementy Planu odnoszące się do potrzeb środowiska doktoranckiego, w tym kontynuację programu LIDER w nowej formule (LIDER UP), który cieszy się dużym zainteresowaniem, a jego cel, wzmacnianie kompetencji młodych naukowców w zakresie samodzielnego prowadzenia projektów, zarządzania zespołem oraz realizacji prac o potencjale wdrożeniowym, pozostaje aktualny.

3. Bezpieczeństwo i obronność

Rada docenia, że Plan odwołuje się do technologii krytycznych i kontekstu budowy autonomii technologicznej, w tym poprzez zapowiedź rozwijania komponentu obronnego w instrumentach europejskich (STEP) oraz współpracy międzyresortowej. Jednocześnie Plan sam wskazuje, że uruchomienie części naborów uzależnione jest od zmian legislacyjnych i prac wdrożeniowych, co powinno skutkować przedstawieniem wariantów realizacyjnych (bazowy/ostrożny) dla 2026 r.

Rada zwraca uwagę na istotną dysproporcję w części obronnej: w programie PERUN wykazano budżet 3 000 mln zł przy przyznanym dofinansowaniu 71,1 mln zł oraz jednoczesnym braku jednoznacznej alokacji dla planowanego konkursu („do ustalenia”). W ocenie Rady wymaga to doprecyzowania: czy przyczyną jest etapowość uruchomienia, bariery popytowe, reżim niejawności, czy też ograniczenia organizacyjne i jakie działania naprawcze przewidziano.

Jednocześnie Rada zwraca uwagę na brak programu, w ramach którego NCBR mógłby realizować wspólnie z MON projekty finansowane z programu SAFE, w którym Polsce przyznano pożyczki w wysokości 44 mld euro (wymaga to uaktualnienia planu).

4. Współpraca międzynarodowa

Rada pozytywnie ocenia utrzymywanie i rozwijanie działań transatlantyckich (w tym nowej edycji programu akceleracyjnego USA) oraz spójność części działań z instrumentami wspierającymi talenty (np. odniesienia do programu LIDER w rekrutacji).

Jednocześnie Plan obejmuje działania o potencjalnej wrażliwości geopolitycznej i technologicznej. W szczególności wskazano, że ogłoszenie IV konkursu we współpracy z Chinami jest uzależnione od zatwierdzenia programu przez partnera. Rada stoi na stanowisku, że w obecnych realiach technologicznych (dual-use, transfer wiedzy, bezpieczeństwo danych) Plan powinien zawierać przynajmniej syntetyczny

opis ram zarządzania ryzykiem (due diligence partnerów, ochrona IP, reżim danych, wyłączenia tematyczne).

5. Ewaluacje oraz planowane kontrole projektów

Rada przyjmuje do wiadomości plan działań ewaluacyjnych na 2026 r., wskazując, analogicznie jak w latach poprzednich, że jakkolwiek same ogólne cele ewaluacji nie budzą zastrzeżeń, to kluczowe jest, aby wyniki ewaluacji przekładały się na decyzje zarządcze (modyfikacja instrumentów, zamykanie narzędzi, zmiana kryteriów, korekta logiki interwencji).

W zakresie planowanych kontroli projektów Rada odnotowuje, że NCBR zakłada łącznie 385 kontroli, z rozbiem na programy, przy jednoczesnym wskazaniu, iż wartości te mają charakter szacunkowy z uwagi na planowanie w cyklach obrachunkowych.

Cele kontroli i ich katalog są co do zasady poprawnie zdefiniowane (kwalifikowalność, zgodność, certyfikacja, ochrona przed nieprawidłowościami). Rada ocenia jednak krytycznie, że Plan nie przedstawia elementów, bez których nie da się rzetelnie ocenić adekwatności i skuteczności systemu kontroli, w szczególności:

- metodologii doboru próby opartej na analizie ryzyka (w tym minimalnego poziomu pokrycia kontroli w relacji do wartości portfela),
- relacji liczby kontroli do skali obowiązków nadzorczych wynikających ze struktury portfela (monitoring + trwałość),
- powiązania planu kontroli z zasobami (osobodnie, kompetencje, koszty, zdolność do kontroli doraźnych),
- mierników jakości i skuteczności (korekty/odzyski, wykrywalność, czas wdrożenia zaleceń, powtarzalność nieprawidłowości), przy ograniczeniu się zasadniczo do miernika ilościowego.

W ocenie Rady taka konstrukcja sprzyja ryzyku realizowania działań formalnych kosztem rzeczywistego zarządzania ryzykiem.

Rada zwraca ponadto uwagę, że programy finansowane z KPO, których zakończenie (w części dotacyjnej) przypada na dzień 31.12.2026 r., powinny zostać objęte w 2026 r. wzmocnionym, ciągłym nadzorem audytowym i kontrolnym, ukierunkowanym na terminowość realizacji i wydatkowania środków. W celu ograniczenia ryzyka utraty środków i konieczności ich zwrotu, Rada postuluje wprowadzenie mapy ryzyka opóźnień dla projektów KPO, cyklicznie raportowanej Ministrowi.

6. Spójność finansowa i audytowalność

Rada zauważa, że część finansowa Planu, w obecnym brzmieniu, zawiera istotne usterki, które nie powinny występować w dokumencie o funkcji zarządczej i rozliczeniowej. W szczególności:

a) Minimalne standardy spójności finansowej nie są w pełni spełnione, gdyż:

- tabela planowanych wypłat jest opisana jako „Planowane do wypłaty w 2025 r.”, mimo że dokument dotyczy roku 2026, co podważa rzetelność redakcyjną i kontrolę wersji dokumentu,
- nie zawiera pełnych danych finansowych dla wszystkich pozycji - w szczególności brak jest wskazania kwoty planowanych wypłat dla inwestycji KPO C.3.1.1 Cyberbezpieczeństwo (pozycja ujęta w tabeli bez kwoty – chyba, że kwota 254 486 odnosi się do C.3.1.1 i A.2.2.1, ale w odniesieniu do wszystkich pozostałych pozycji kwoty są ujęte odrębnie),

- prezentuje zagregowane kwoty obejmujące wiele programów bez jednoznacznego rozbicia (np. łączna kwota dla „Programów krajowych” 123 467 tys. zł bez przypisania do konkretnych instrumentów; analogicznie kwota 137 000 tys. zł dla zadań realizowanych za pośrednictwem spółek), co ogranicza kontrolę zarządczą i ocenę racjonalności alokacji,
- dane syntetyczne i tabele finansowe nie są uspoźnione: w Planie wskazano 4,03 mld zł środków planowanych do przekazania beneficjentom, natomiast z tabel finansowych wynika co najmniej 4 181 359 tys. zł (ok. 4,18 mld zł) już bez kwoty dla KPO C.3.1.1,
- wprost wskazuje, że w ramach wykazywanych wydatków nie ujęto kosztów funkcjonowania, co uniemożliwia ocenę pełnej wykonalności operacyjnej Planu przy transferach liczonych w miliardach,
- występują niespójności i ślady redakcyjnego przenoszenia treści pomiędzy latami, co wymaga korekty (Plan nie powinien pozostawiać wątpliwości co do roku odniesienia, pojęć i zakresu danych).

Rada wskazuje dodatkowo na potrzebę doprecyzowania przyjętych założeń walutowych i postuluje podanie podstawy dla przyjęcia kursów walut, a także rozważenie przedstawienia syntetycznej analizy wrażliwości (np. co 5 groszy) możliwego wpływu zmian kursowych na wyniki finansowe beneficjentów. Jeżeli w rozliczaniu projektów występują różnice kursowe na jakimkolwiek etapie, Plan powinien wskazywać stosowane metody zarządzania ryzykiem walutowym - po stronie NCBR i/lub beneficjentów (w zależności od alokacji tego ryzyka w umowach).

b) Plan nie pozwala w pełni ocenić realności wykonania, gdyż:

- opiera się na danych kontraktowych, aktualnych na dzień 30 września 2025 r., bez przedstawienia skutków finansowych i operacyjnych umów zawieranych po tej dacie,
- nie zawiera scenariuszy wykonania planu (bazowy/ostrożny) ani planu reakcji na opóźnienia legislacyjne, instytucjonalne lub wynikające z decyzji instytucji UE (w tym ryzyk certyfikacyjnych i korekt),
- nie odnosi się w sposób analityczny do wahań wykonania w latach poprzednich: w dokumentach NIK dotyczących planu finansowego NCBR za 2024 r. wskazano istotne rozbieżności plan-wykonanie w transferach oraz znaczące zmiany rok do roku, co powinno skutkować opisem mechanizmów ograniczania ryzyka podobnych rozbieżności w 2026 r.

Mając na uwadze sprawność działań w obszarze audytu Rada sugeruje rozważanie zmian w obrębie struktury organizacyjnej i utworzenie Działu Audytu Wewnętrznego, którego dyrektor (mający uprawnienia audytora wewnętrznego) bezpośrednio podlegałby Dyrektorowi NCBR. W obecnej strukturze brak odpowiedniego umocowania audytu wewnętrznego jest istotną niedoskonałością w obszarze zarządzania operacyjnego i zarządzania finansami.

Rada podkreśla, że powyższe braki mają charakter naprawialny i nie przekreślają sensu Planu jako kierunkowej podstawy działania NCBR na 2026 r., jednak wymagają uzupełnienia,

w szczególności poprzez: (a) korektę i uzupełnienie tabel finansowych, (b) wykazanie kosztów funkcjonowania i zdolności operacyjnej, (c) doprecyzowanie planu kontroli w reżimie ryzyka i skuteczności.

Uchwałę otrzymuje Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

dr hab. Marcin Pałys, prof. UW